

R. van de Konijnenburg

HET DOMEIN "HENEGAU" TE HASSELT

Het voortijdig beëindigen van de opgravingscampagne te Stevoort-K.M.O.-zone, stelde de B.T.K.-ploeg in staat een tweede bodemonderzoek in te richten op grondgebied van de gemeente Hasselt. Gekozen werd voor het domein *Henegau*, gelegen op de zuidwestflank van een vrij steile glooiing gekend als *Henegau-berg*, tussen de gemeenten Rapertingen en Wimmeringen. Deze berg wordt in Z.N.-richting oversneden door de Luikersteenweg. De eigenlijke top ligt ten oosten hiervan, het domein ten westen. Het goed omvat de kadastrale nummers 4 E³ 701, 703, 705 en 706. Momenteel is het domein aangeduid als parkzone. Rond de kasteelruïne ligt een dicht aangeplant park van naald- en loofbomen hetgeen de opgravingen enigszins bemoeilijkte.

Uit een beperkt archiefonderzoek, uitgevoerd door Mevr. Bisoux-Desquiens en de heer W. Smeets, bleek dat reeds in de 12^e eeuw op het domein een hoeve stond. In 1312 werd deze overgedragen aan de Reguliere Kanunniken van het H. Graf. In 1316 werd de eerste kerk gebouwd, die in 1523 verbouwd werd. De kanunniken verlieten het goed rond 1580 en in 1594 wordt het toegewezen aan de orde der Sepulchrienen van Luik. Na 1660 verblijven er geen religieuzen meer en vanaf 1731 komt het goed in privéhanden. De familie Bisoux-Desquiens is eigenaar sedert 1956. Men restaureerde de gebouwen en het park maar een onfortuinlijke brand in 1974 verplichtte de familie het goed te verlaten. Momenteel zijn de paardestallen gerestaureerd en ingericht als restaurant, de andere gebouwen en het park liggen nog braak (fig. 87).

In een van de waterputten onder het kasteel werd in de zestiger jaren een glazen dekseltje van een Romeinse urn gevonden. In de funderingen van een van de omheiningsmuren van de binnenkoer werden brokstukken gevonden van een vijftiende-eeuwse grafsteen van één van de heren van het nabijgelegen Mombeek.

Het bodemonderzoek bleef beperkt tot het oostelijk deel van het domein aangezien het westelijk deel en de binnenkoer bedolven lagen onder puin. In totaal werden zeventien sleuven uitgegraven, zo aangelegd dat het grootste deel van het terrein kon onderzocht worden. De vondsten bleven beperkt tot een aantal muurfragmenten en sporen van gedempte grachten. Parallel aan de kasteelruïne loopt een ca. 8m breed en 2,90m diep spoor van een gracht. De opvulling bestaat uit twee lagen met archaeologica en een aantal steriele lagen, mogelijk van het verzanden van de gracht. De onderste laag bestaat uit humeuze zwarte grond met zeer veel schieferfragmenten, stukken baksteen en kalkspecie, aardewerkfragmenten, beenderresten en houtskool. Het aardewerk

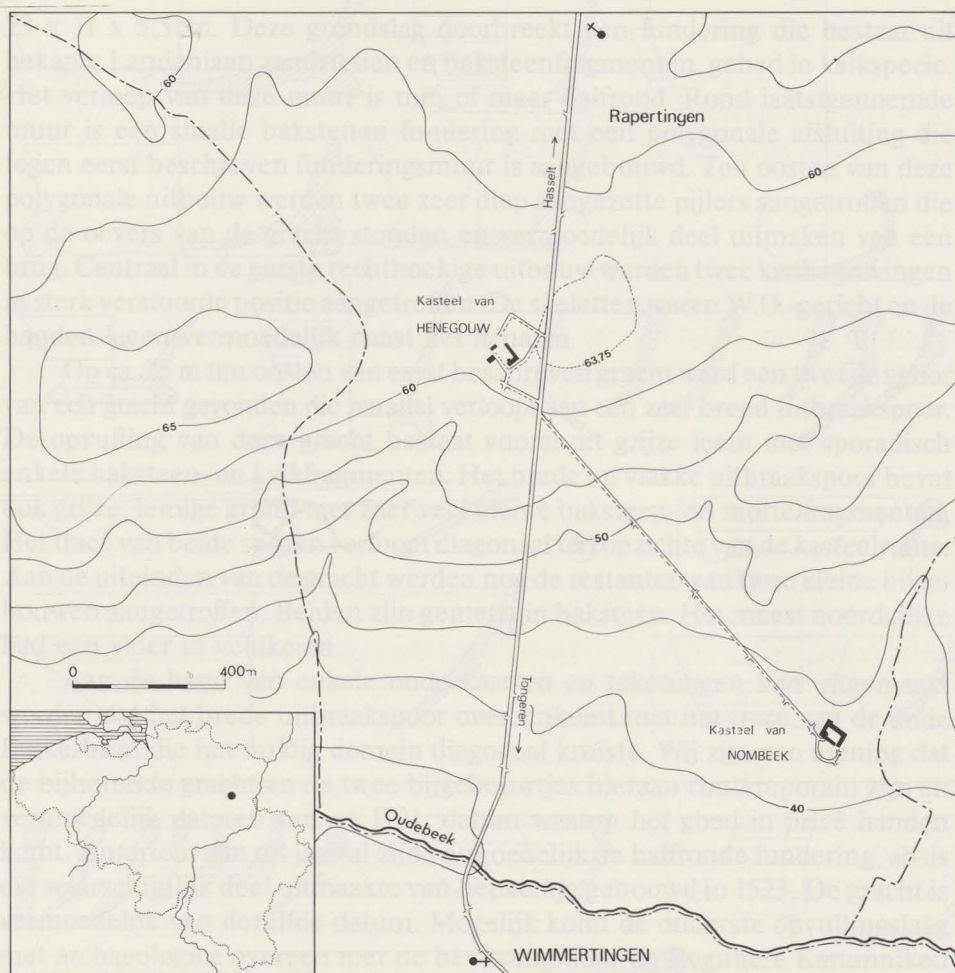

Fig. 87. Situatiekaart.

omvat vooral steengoed; bodemfragmenten met uitgeknepen standring, vlakke bodemfragmenten en een wandscherf van een bolle beker met twee oren op de maximale breedte. Het rood aardewerk bestaat vooral uit geribde randfragmenten van schalen met opstaande rand. De binnenzijde hiervan is telkens geglazuurd. Twee fragmenten in wit aardewerk met een kraagrand en geel glazuur zijn vermoedelijk de oudste fragmenten. De tweede opvullingslaag met archaeologica bevat hoofdzakelijk rood aardewerk van het type schalen met geribde rand en grote kruiken (fig. 88). Deze gracht sloot aan bij een aantal muurresten die op hun beurt aansluiten bij de noordoostgevel van het kasteel.

Deze grondslagen vormen een complex van drie onderscheiden bouwfragmenten. De eerste is een rechthoekige uitbouw die aansluit bij de gevel van het kasteel. De muur is ca. 1 m breed en gemetst met bakstenen van

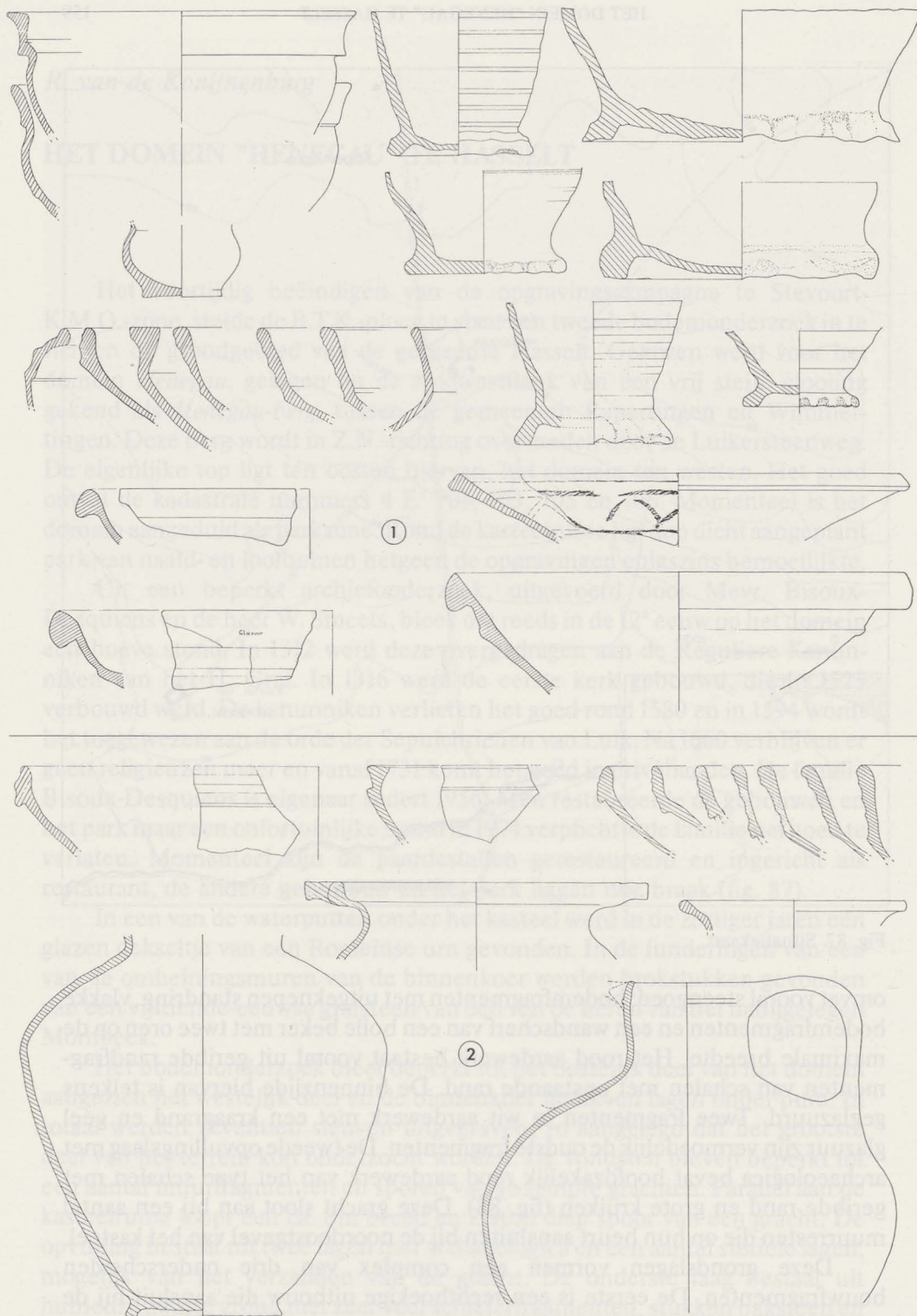

Fig. 88. Aardewerkvondsten. 1: opvullingslaag 1 van de gracht, parallel aan het kasteel;
 2: opvullingslaag 2 in dezelfde gracht. S.1/3.

23 x 11 x 5,5 cm. Deze grondslag doorbreekt een fundering die bestaat uit bekapte Landeniaan zandstenen en baksteenfragmenten, gebed in kalkspecie. Het verloop van deze muur is min of meer halfrond. Rond laatstgenoemde muur is een smalle bakstenen fundering met een polygonale afsluiting die tegen eerst beschreven funderingsmuur is aangebouwd. Ten oosten van deze polygonale uitbouw werden twee zeer diep aangezette pijlers aangetroffen die op de oevers van de gracht stonden en vermoedelijk deel uitmaken van een brug. Centraal in de eerste rechthoekige uitbouw werden twee kistbegravingen in sterk verstoorde positie aangetroffen. De skeletten waren W.O.-gericht en de handen lagen vermoedelijk naast het lichaam.

Op ca. 25 m ten oosten van eerst beschreven gracht werd een tweede spoor van een gracht gevonden die parallel verloopt aan een zeer breed uitbraakspoor. De opvulling van deze gracht bestaat vooral uit grijze leem met sporadisch enkele baksteen- en kalkfragmenten. Het brede en vlakke uitbraakspoor bevat ook grijze, lemige grond met zeer veel kleine baksteen- en mortelfragmenten. Het tracé van beide sporen verloopt diagonaal ten opzichte van de kasteelruïne. Aan de uiteinden van de gracht werden nog de restanten van twee kleine bijgebouwen aangetroffen. Beiden zijn gemetst in baksteen. Het meest noordelijke had een vloer in veldkeien.

Aan de hand van enkele oude kaarten en tekeningen kon uitgemaakt worden dat het brede uitbraakspoor overeenkomt met het tracé van de oude Luikerbaan die het huidig domein diagonaal kruiste. Wij zijn van mening dat de bijhorende gracht en de twee bijgebouwtjes hieraan contemporain zijn en vermoedelijk dateren van na 1731, datum waarop het goed in privé handen komt. Anterieur aan dit jaartal zijn vermoedelijk de halfronde fundering, absis die waarschijnlijk deel uitmaakte van het kerkje gebouwd in 1523. De gracht is vermoedelijk van dezelfde datum. Mogelijk komt de onderste opvullingslaag met archaeologica overeen met de bewoning door de Reguliere Kanunniken van het H. Graf en de tweede met de bewoning door de Sepulchrienen, respectievelijk van 1312 tot 1580 en van 1594 tot 1660. De andere funderingen tegen de noordoostgevel zijn vrij recent en kunnen aan de hand van een oude zichtkaart geïdentificeerd worden met de fundering van een rechthoekige uitbouw op de plaats van de oude kapel met aansluitend een serre.

Door tijdsgebrek diende de opgraving stopgezet. Hierdoor blijven een aantal vragen omtrent de oudste bewoningsfasen open zodat voortzetting van het onderzoek in de toekomst wenselijk is.